

Türk-iñlis urşy

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Türk-iñlis urşy TÜRК-İNGİLİZ SAVAŞI

“Biz şimdi Türklerle savaş halindeyiz. Türklere yenilirsek bütün etkimizi kaybedeceğiz...”

(Amiral de Robeck'ten Lord Curzon'a telgraf, 26 Haziran 1920)

Tescilli Atatürk ve Cumhuriyet düşmanlarının çok sevdikleri eski bir yalan, üstelik TBMM'nin açılışının 100. yılında, 23 Nisan 2020'de yeniden ısıtılıp gündeme getirildi; “Kurtuluş Savaşı'nda İngilizlerle savaşılmadığı” iddia edildi. İşte bugün, bu bayat iddiaya cevap vereceğim. Dünyada emperyalizme karşı kazanılan “ilk bağımsızlık savaşı” durumundaki “Türk Kurtuluş Savaşı”nın aslında neden bir Türk-İngiliz savaşı olduğunu anlatacağım.

TÜRKİYE'NİN İŞGALİ BİR İNGİLİZ PLANIDIR

İngiltere açısından I. Dünya Savaşı'nın temel amaçlarından biri Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamaktı. 1914'te İngiltere Harbiye Bakanı Lord Kitchener, “Türkiye'yi mahvedinceye kadar savaşa devam edeceğiz” demişti. (Avcıoğlu, s. 33)

İngiltere, I. Dünya Savaşı sonunda Türkiye'yi, adeta elini kolunu bağlayıp Yunanistan'ın önüne attı. Mondros Ateşkes Antlaşması ile Türkiye'nin silahlarını elinden aldı, ordularını dağıttı, limanlarına, tünellerine, tersanelerine, bütün yer altı ve yer üstü kaynaklarına el koydu. Bu antlaşmanın 7. ve 24. maddelerine dayanarak İngiltere Türkiye'yi doğrudan işgal etmeye başladı: 1918-1920 arasında Musul'u, Çanakkale'yi, İskenderun'u, Antakya'yı, Batum'u, Kilis'i, Ankara istasyonunu, Antep'i, Haydarpaşa istasyonunu, Konya istasyonunu, Turgutlu-Aydın demiryolunu, Maraş'ı, Birecik'i, Samsun'u, Urfa'yı, Merzifon'u, Kars'ı, İzmit'i, Marmara kıyılarını, Karamürsel'i, Mudanya'yı ve İstanbul'u işgal etti. Anadolu'ya “İngiliz kontrol subayları” ve

“ajanlar” gönderdi.

İzmir’in işgal planını hazırlayanlardan biri de İngiliz Başbakanı Lloyd George’du. 15 Mayıs 1919’da İzmir’i işgal eden 16 Yunan gemisinin ve 2 Yunan muhribinin taşıdığı işgal donanmasına 4 İngiliz muhribi refakat etti.

İngilizler, İstanbul’da asker, sivil yurtseverleri tutuklayıp Bekirağa zindanlarına hapsedtiler. İşbirlikçi Osmanlı Saray Hükümeti’nin yardımıyla hazırladıkları “kara listelerle” (black lists) Cevat Paşa, Mersinli Cemal Paşa, Ali İhsan Paşa, Yakup Şevki Paşa, Fahrettin Paşa gibi onlarca komutanı Malta’ya sürdüler. İngilizlerin Malta sürgünlerine karşılık Atatürk de Anadolu’daki -çoğu subay- 29 İngilizi esir aldı. (Şimşir, Malta sürgünleri, s. 39-76, 423, 453, 454)

Osmanlı Saray Hükümeti, İngilizlerin isteğiyle Anadolu’daki milli harekete karşı 1920’de iç savaş başlattı. 10 Nisan 1920’de “Şeyhülislam Dürriade Fetvası” yayınlandı: “Kuvayı Milliyecilerin katli vaciptir” diyen bu ihanet fetvası, İngiliz uçaklarıyla, İngiliz zırhlılarıyla ve İngiliz subaylarıyla Anadolu’ya dağıtıldı.

18 Nisan 1920’de Osmanlı Saray Hükümeti, İngilizlerin de onayıyla Kuvayı Milliye’ye karşı Kuvayı İnzibatiye’yi (Halifelik Ordusu’nu) kurdu. Bu paralı ordunun görevi İzmit ve çevresindeki İngiliz tampon bölgesini millicilerden temizlemektir. Bu ihanet ordusunun silah ve cephanesini İngilizler sağladılar.

İngilizler, Noel gibi bazı casuslarıyla Güneydoğu Anadolu’da bazı Kürt aşiretlerini de isyana teşvik ettiler. “Kara Cumbo” adlı casusluk teşkilatıyla bilgi toplayıp Yunanlara verdiler. İngiltere, bir taraftan işbirlikçi Osmanlı Saray Hükümeti eliyle, diğer taraftan Yunan ordusuyla milli harekete karşı çift yönlü bir savaş yürüttü.

Anadolu’daki Yunan saldırısı, İngiliz-Yunan ortak hareketiydi

1920 yılı içinde Avrupa’da tam 102 oturum sonunda Türkiye’yi paramparça eden 433 maddelik Sevr Antlaşması hazırlandı. (Olçay, s. 1,445,589-599). İngilizler, -sözde tarafsızlık

politikasına rağmen- Sevr Antlaşması'nı Ankara'daki TBMM'ye imzalatmak için Yunan ordularını Anadolu içlerine sevk ettiler. 17 Şubat 1920'de Lord Curzon, Amiral de Robeck'e "Yunan ordusuna Türklere saldırması için gerekli emri verdiğini" yazdı. (Ulubelen, s. 236). Doğan Avcıoğlu'nun ifadesiyle "22 Haziran 1920 Yunan ilerlemesi tamamen İngiltere'nin kontrolünde bir saldıdır. Saldırı planları, İngiliz kurmayları ile birlikte hazırlanmıştır. Prof. A. Toynbee saldırı planlarının İngiliz kurmayları ile birlikte hazırlandığını yazmaktadır." Dahası, 22 Haziran 1920 Yunan saldırısını, İngiltere ile Yunanistan birlikte yürüttü. Mudanya, Gemlik, Karamürsel gibi Marmara Denizi sahil kasabaları İngiliz-Yunan ortak hareketiyle işgal edildi. (Avcıoğlu, s. 167, 168) Nitekim 26 Haziran 1920'de Amiral de Robeck, Lord Curzon'a gönderdiği bir telgrafta, "Biz şimdi Türklere savaş halindeyiz. Türklere yenilirsek bütün etkimizi kaybedeceğiz..." diyordu. (Ulubelen, s. 252)

Prof. Toynbee'nin deyişle Yunanlar, İngiliz ve Fransızların verdikleri hiç kullanılmamış silahlarla donatılmıştı. 1914-1920 arasında Yunanistan'a yapılan İngiliz yardımının miktarı 16 milyon sterlini aştı. İngiliz Başbakanı Lloyd George, İngiliz firmalarının Yunan ordusuna silah ve cephane satmasına izin verdi. Yunanistan'da top, tüfek fabrikası yoktu. Yunan silah ve cephanesinin çoğu İngiltere'den sağlandı. Sakarya Savaşı öncesinde "Bank of England" Yunanistan'a kısa vadeli kredi açtı. İngiltere Sanayi ve Ticaret Odalarına Yunanistan'a yardım talimatı verildi. Anadolu'daki bazı Yunan birlikleri doğrudan İngilizlerin komutası altındaydı. Örneğin Kocaeli'ndeki bir Yunan tümeni ve Beykoz'daki bir Yunan birliği doğrudan doğruya İngiliz komutanların emrindeydi. Yunan ordusunda çok sayıda İngiliz askeri danışman vardı. İstanbul'daki İngiliz donanması sık sık Karadeniz limanlarını bombaladı. (Avcıoğlu, s. 162, Şimşir, Sakarya'dan İzmir'e, s. 160, 197,198)

Sevr Antlaşması'na göre İstanbul bir "özerk bölge" yapılacaktı. İngiltere sadece İstanbul'u değil, İzmir'i de Türkiye'den koparmak istiyordu. Lord Curzon'un planına göre

İzmir de “özerk bölge” olacaktı. Bu proje daha sonra “İyonya Devleti” projesine evrildi. İngilizler bir taraftan Yunan ordusunu desteklerken diğer taraftan Ankara’da Atatürk’e karşı “darbe” ve “suikast” planlıyordu. O suikastçılardan biri, Mustafa Sagir Ankara’ya kadar geldi. Yakalanıp idam edildi. Bu arada TBMM’nin Fransa ile anlaşması üzerine İngiltere, Fransa’yı ihanetle suçladı. İngiltere, Sakarya Savaşı’ndan sonra işlerin sarpa sardığını gördüğünde Yunanistan’ı korumak için Sevr Antlaşması’nı yumuşattı, TBMM’ye barış teklifleri sundu. Atatürk “tam bağımsızlık” dışında hiçbir “sahte barış teklifini” kabul etmeyince İngiltere yine gizli, açık Yunanistan’ı desteklemeye devam etti. İngilizler, Büyük Taarruz sonrasında, Türk orduları İzmir’e ilerlerken bile hâlâ Yunan ordusundan umudu kesmemişti. Öyle ki, 4 Eylül 1922’de İngiliz Yüksek Komiseri H. Rumbold, “Yunan ordusu Alâşehir hattında tutunabilirse nefes alacak zaman bulabiliriz” diyordu. 5 Eylül’de de General Harington, “Yunan ordusunun Alâşehir’de tutunmasını umuyoruz” diye hayal görüyordu. (Şimşir, Sakarya’dan İzmir’e, s. 492, 493, 500). Sonunda İngilizler, -ileri karakolları durumundaki- Yunan ordusunun yenilgisini kabul ederek 7 Eylül’de mütareke teklif ettiler. 11 Ekim 1922’de -Yunanistan’la değil- İngiltere, Fransa ve İtalya ile Mudanya Mütarekesi’ni imzaladık. (Yunanistan sonradan onayladı.) Çünkü aslında Türk-Yunan savaşı –Doğan Avcıoğlu’nun ifadesiyle– bir Türk-İngiliz savaşıydı. Mudanya Mütarekesi’nin imzalandığı günlerde İstanbul ve Boğazlar hâlâ İngiliz işgali altındaydı.

Milli Mücadele’de Türk-İngiliz savaşları ve çatışmaları

1.Dünya Savaşı sonrası İngiliz Hükümeti’nin elinde İngiltere’de 49 piyade taburu vardı, ki bu ülke içindeki toplumsal kavgaları bastırmaya bile yetmezdi. 38 piyade taburu ise bağımsızlık hareketini önlemek için İrlanda’da bulunuyordu. 1920 yılı sonunda Türkiye’de 10 bin İngiliz, 8 bin Hintli, 8 bin Fransız, 2 bin de İtalyan askeri vardı. (Avcıoğlu, s. 171,172). Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, “İngilizlerin

Türkiye’de 27. ve 28. Fırkaları vardı. Bu kadar az bir kuvvetle Anadolu içlerinde bir harekete teşebbüs edeceklerine asla ihtimal vermemiştim” diyor. (Cebesoy, s. 255). Durum böyle olunca İngiltere Başbakanı Lloyd George, 15 Ağustos 1920’de Avam Kamarası’nda, Anadolu’nun dağlık bölgelerine kadar İngiliz orduları gönderilemeyeceğine göre tek seçeneklerinin “her iki tarafı sonuna kadar vuruşturmak olduğunu” söyledi. (Şimşir, Sakarya’dan İzmir’e, s. 140,141). İngiltere, zaman içinde 200 bine yaklaşacak olan Yunan ordusuna güveniyordu.

İngilizler, Atatürk’ün düzenli orduları karşısında doğrudan bir cephe açamamaları da “Clearing Up Operatin” adlı askeri operasyonlar gerçekleştirdiler.

16 Mart 1920’de İngilizler İstanbul Şehzadebaşı’ndaki 10. Tümen Karargâhı’nı basıp 5 erimizi şehit ettiler, 9 erimizi de ağır yaraladılar.

Atatürk, 18 Mart 1920’de Eskişehir’deki İngilizlerin bölgeden çıkarılmasını emretti. 24-30 Mart 1920’de 24. Fırka Komutanı Yarbay Mahmut Bey, İngilizleri geri püskürtüp Eskişehir’den çıkardı. Lefke köprüsündeki çatışmada İngilizler 5-6 yaralı ve ölü verdi. Böylece Şehzadebaşı’nda şehit edilen Mehmetçiklerimizin intikamı alındı. Batı Cephesi Kuvayı Milliye Komutanı Ali Fuat (Cebesoy) Paşa şöyle diyor: “İkinci Eskişehir harekâtı bir hafta sürdü... Milli harekâtın şiddet ve kesinliği karşısında İngiliz kıtaları dayanamadılar, telaşla geriye çekildiler. İnsan bakımından az, fakat eşya bakımından oldukça çok kayıp verdiler.” (Cebesoy, s. 357, 358)

İngilizler, Haziran 1920’de İzmit’i işgal ettiler. Yurtseverleri vahşi hayvanlar gibi tel örgülerle çevrili kafesler içinde hapsettiler. Bazı Kuvayı Milliyecileri İzmit Tersane Bahçesi’nde kurşuna dizdiler. 14 Haziran 1920’de İngilizler, İzmit’in doğusunda Kuvayı İnzibatiye ile çarpışan Türk kuvvetlerine ateş açtılar. Türk-İngiliz çatışması başladı. Bu sırada İngiliz uçakları da Türk birliklerini bombaladı. İngiliz savaş gemileri, 19 Haziran 1920’de İzmit Çuha Fabrikası’nı bombalayıp harbeye çevirdiler. İngilizler, 29 Haziran 1920’de İzmit Körfezi Derince limanındaki Türk

cephaneliğini havaya uçurdular. Üç büyük savaş gemisiyle Türk köylerini bombardıman ettiler. İzmit'teki Türk-İngiliz savaşı sırasında –İleri Gazetesi'nin haberine göre- İngilizler 23 yaralı ve 15 ölü verdiler. (Cebesoy, s. 453-455. Oral, s.290-323)

25 Haziran 1920'de Yunan ilerlemesini kolaylaştırmak isteyen bir İngiliz birliği Mudanya'ya çıktı. Türk birliğinin ateşi sonrası karşılıklı birkaç kayıp verildi. 6 Temmuz 1920'de İngilizler Mudanya'yı yeniden işgal etmek istediler. Türk birliğinin ateşle karşılık vermesi üzerine İngilizler, Türk mevzilerini, denizden, üç saat boyunca top ateşine tutarak Mudanya'yı işgal ettiler. 25 Türk askerini şehit ettiler. İngilizler Mudanya'da 16-17 yaşlarında Türk çocuklarını bile esir aldılar.

İngilizler İzmit'i işgal ettiklerinde Tersane bahçesinde Kuvayi Milliyecileri böyle kurşuna dizdiler. (Haziran 1920)

25 Haziran 1920'de Karamürsel'e çıkan İngiliz birliği oradaki küçük bir Türk kuvvetince ateşle karşılandı.

6 Temmuz 1920'de Gemlik'e çıkan bir İngiliz birliği Gemlik'teki Türk yerleşim birimlerini bombaladı.

7 Temmuz 1920'de bir Yunan birliği ile bir Türk birliği arasında Beykoz'da bir çatışma çıktı. Bu çatışmada bir İngiliz birliği ile bir İngiliz torpidosu Yunan birliğine yardım etti.

20 Temmuz 1920'de Tekirdağ'a yapılan Yunan çıkarması İngiliz filosunun himayesinde yapıldı.

1922 Haziran'ından 1922 Eylül'ü sonuna kadar Musul'da bizzat Atatürk tarafından görevlendirilen Özdemir Bey komutasındaki birliklerle İngilizler arasında çok ciddi çarpışmalar oldu. 31 Ağustos 1922'de Revandiz Müfrezesi İngilizlere karşı Derbent Zaferi'ni kazandı.

9 Eylül 1922'de İzmir'in kurtarılmasından sonra Türk orduları İstanbul ve Çanakkale'ye doğru ilerlemeye başladı. İngiltere, 15 Eylül-30 Ekim 1922 arasında savaş hazırlıklarına girişti. Ancak sömürgelerden yanıt alamayan, buna karşın Hindistan'ın ve Sovyet Rusya'nın Türkiye'nin arkasında olduğunu gören İstanbul'daki İngiliz komutan Harington, az sayıdaki kuvvetle Atatürk'ün zafer kazanmış ordusunun önüne çıkmaya cesaret

edemedi, kendisine verilen “ateş” emrini ağırdan aldı. Sonuçta İngilizler mütarekeye razı oldular. Lozan’dan sonra geldikleri gibi gittiler.

İngiliz Başbakanı Lloyd George ise Türk-İngiliz savaşının kaybedeni olarak istifa etmek zorunda kaldı.

Atatürk’ün önderliğindeki Türk Kurtuluş Savaşı İngiliz emperyalizminin büyüsunü bozdu; Hindistan başta olmak üzere birçok sömürgeye bağımsızlık cesareti ve özgürlük umudu verdi.

Kaynaklar

1. Ali Fuat Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, İstanbul, 2000.
2. Atilla Oral, İşgalden Kurtuluşa İstanbul, İstanbul, 2013.
3. Bilal N. Şimşir, İngiliz Belgeleri İle Sakarya’dan İzmir’e, İstanbul, 1972.
4. Bilal Şimşir, Malta Sürgünleri, 6. Bas., Ankara, 2012.
5. David Walder, Çanakkale Olayı, İstanbul, 1970.
6. Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, Birinci Kitap, İstanbul, 1998.
7. Erol Ulubelen, İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, 3. Bas., İstanbul, 2009.
8. Gotthard Jaeschke, Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri, Ankara, 1991.
9. Osman Olcay, Sevr Antlaşması’na Doğru, Ankara, 1981.
10. Turgut Özakman, Vahdettin, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele, 6. Bas., Ankara, 2007.

Sinan MEYDAN.

04.05.2020 ý, «Sözcü» gazetesı. Taryhy makalalar